

EENE STEM UIT DE KAAPSTAD

door den

ADVOKAAT BRAND,

WEERKLONKEN IN MOOIRIVIER.

Eene stemme der smarte, der verontwaardiging en der waarschuwing over de heerschzuchtige bedoelingen en pausselyke aanmatigingen van een gedeelte der Kerkeraadsleden van die Kaapstad en boven al van de

KAAPSCHE SYNODE,

Met Eenige Aanmerkingen en Toevoegselen, Uitgegeven

Door

D. VAN DER HOFF,

Herder en Leeraar van de Nederduitsch-Gereformeerde Gemeente, te Potchefstroom, in die Zuid-Afrikaansche Republiek.

EMIGRANTEN.

Emigranten, gy vooral die voor uwe burgerlyke en godsdienstige vryheid uw moeder-land verlaten hebt en daarvoor uw goed en bloed hebt gewaagd, en gy allen myne vrienden, waar gy ook in Zuid-Afrika woont, die burgerlyke en godsdienstige vryheid lief hebt, aan u word dit geschrift met heilbede voor u en de uwen toegewyd door den schryver. De genade Gods in Christus zy met u.

Potchefstroom, aan de Mooirivier,
den 30sten November, 1857.

De Heer Advocaat Brand laat zich in het byvoegsel tot de „Zuid-Afrikaan” van 5 November 1857, aldus hooren.

„Myne bemoeienis op gisteren by den Kerkraad van de Nederduitsch-gereformeerde Kerk, wegens de Kwestie van Engelsch preken in onze groote Kerk, noopt my myne gevoelens des wege in het openbaar bekend te stellen.

Komen wy ter zake:

Er had zich gedurende eenige dagen in de verleden week een gerucht verspreid dat er eene memorie rondging wegens Engelsch prediken; wat de inhoud was, of wat daarin gevraagd werd, wisten alleen diegenen, die dezelve geteekend hadden, en die, gevraagd zynde, geweigerd hadden zulks te teekenen. Nu wordt er in eens op Zaterdag den 24, zonder de gewone openbare kennisgeving, eene buitengewone vergadering gehouden van Kerkeraad, en eene memorie geteekend door 67 ledematen werd voorgebragt, verzoekende, dat gedurende de zitting der Synode in de Groote Kerk, tusschen de morgen en avond-godsdiensdienst des Zondag in het Engelsch worde gepredikt door een der leeraren van onze Kerk. — Tot verstomming van een ieder vernamen wy dat het verzoek was toegestaan. Van de 14 leden die tegenwoordig waren, hadden 7 voor en 7 tegen gestemd, en de Voorzitter gaf zyne beslissende stem voor, met de bedoeling waarschyndlyk, om de kwestie aldus open te houden.

Wat zou men nu, op dat verzoek, toen het ter tafel kwam, verwacht hebben? eene dadelyke beslissing? Zou men niet regt hebben gehad te verwachten, wanneer 67 ledematen uit eene gemeente van 6000, een verzoek deden, zoodanig eene nieuwigheid bevattende, dat de Kerkeraad, alvorens te beslissen, de gemeente over 't algemeen zou hebben geraadpleegd, of ten minsten van het verzoek hebben kennis gegeven, opdat zy hare bedenkingen in het midden kon brengen? Niets van dit gebeurde. De zaak moest met geweld door gezet worden, want die 67 hadden reeds gezorgd dat Kerkedienaren by die gelegenheid zouden tegenwoordig zyn, — alles was reeds bestemd — de gemeente had niets intebrenge; — het voorstel van Dr. Changuion om uitstel, om de gemeente gelegenheid te geven om hunne belangen intebrenge, werd van de hand gewezen; en toen een der ouderlingen kennis gaf, dat hy by de resumtie, het besluit in revisie zou brengen, wilde een diaken er niet eens van hooren, maar stelde voor, dat het besluit dadelyk zonder resumtie zou worden ten uitvoer gebragt. Doch gelukkig mislukte dit. Welk lid der gemeente kon nu by een zoo despotike handelwyze stil blyven? Daarby een ieder gevoelt in zyn gemoed dat dit eene nieuwigheid in onze Kerk invoert, en met regt dus heeft de gemeente zich daartegen verzet, en hare bezwaren daartegen ingebragt in de Kerkvergadering van gisteren, in eene memorie, geteekend door byna 700 ledematen der Kerk, zonder dat eenige nadere memorie is ingezonden om het verzoek van de 67 te onderschragen.

Groote opgewektheid daar tegen heerschte by de gemeente — in grooten getale kwamen zy gisteren in de consistorie-kamer op, zelfs vrouwen — ledematen waren er by — angstvallig over den uitslag der revisie. En met regt, want de nieuwigheden in onze Kerk beginnen zoo menigvuldig te worden, dat zy, die aan de Nederduitsche Gemeente getrouw willen blyven, waakzaam moeten zyn, opdat wy ons in het einde niet hervormd vinden in een ander Kerkgenootschap, dan dat hetwelk

door de Synode van Dordrecht is vastgesteld, en dat wy van onze vaders ontvangen hebben. — Die nieuwigheden zyn niet de groei van één dag, maar langzamerhand en onmerkbaar zyn zy ingevoerd. — De eerste nieuwigheid was, om zoo te spreken, eene nietsbeduidende, — de gewone dragt van onze predikanten moest worden veranderd; de oude mantel en bef moesten vervangen worden door een Toga, — en nu dekken zy zich met de professorale mantel. Het is waar, het kleed maakt den man niet, maar het werd in de volgende of laatstgehoudene Synode spoedig opgevolgd door een titel, — in onze Gereformeerde Kerk geheel onbekend — (want onze hervormer Calvyn heeft elke grein van kerkelyke hiërarchie met wortel en tak uitgerooid), namelyk die van Bisschop — want in het protest in de laatstgehoudene Synode uitgevaardigd hebben zy zich getiteld: “Bisschoppen van de Nederduitsch Gereformeerde Kerk.” Nu was met eene nieuwe kleeding en nieuwe titel de weg gebaad, om daar aan ook magt te vereenigen; dientengevolge zyn in de tegenwoordige zitting door de Synode besluiten genomen, die ingrypen in de judiciele en wetgevende magt dezer Kolonie. Want het onder censuur stellen van een lidmaat die zich by de wereldlyke regtbank beklaagt, is inbreuk maken op de judiciele magt, — en door den doop te weigeren aan kinderen van ouders die voor een huwelyks commissaris zyn getrouwd, is zich stellen boven de wetgeving van dit land. Ja het is inbreuk maken op onze burgerlyke regten en vryheden. Doch hierover zullen wy nader spreken. Is dat alles? Neen, — men heeft ter sprake gebragt of de Heidelbergsche Catechismus als leerboek der Kerk zou worden verklaard, en daarop is een voorstel geweest, om het Kort Begrip alleenlyk als zoodanig te verklaren. Men heeft, het is waar, besloten by het oude te blyven; maar wie verzekert ons, wanneer wy nieuwigheid op nieuwigheid toelaten, dat niet by eene volgende zitting de Heidelbergsche Catechismus wordt afgeschaft? Een leerboek door de Synode van Dordrecht vastgesteld en door de Kerk-ordonnantie bevestigd. Is dit niet in de leer van onze Kerk ingrypen? Zal niet eene volgende zitting poging doen om magt over ons geweten te krygen? Wie zegt waar het einde zyn zal? Onze hervormers en voorvaders hebben met hun goed en bloed de hiërarchie of geestelyke despotisme zich van den hals geschoven, — zullen wy dan, door nieuwigheid op nieuwigheid te gedogen, ons die weder op den nek laten drukken? En intusschen, overweegt byna elk besluit van de Synode, en gy zult tevens de grondlegging vinden van die hiërarchie. Wy zullen misschien gelegenheid hebben, na den afloop der Synode, hierop terugte komen.

By al die nieuwigheden wordt nu weder door eenige lidmaten eene andere nieuwigheid voorgesteld, over het Engelsch prediken. Eene nieuwigheid die blykbaar ten doel heeft om eerst den voet in den stygbeugel te zetten; wanneer dit eerst ware doorgedaan, dan had naderhand de kans gekomen, om van de twee godsdienst oefeningen op den Zondag, een in het Engelsch en een in het Hollandsch te houden, en het zal eindigen geheel in het Engelsch! Want deze dingen worden niet met eens gedaan, men gaat stap voor stap, tot dat men in het net gevangen zit.

Ik ben lidmaat der Nederduitsch-Gereformeerde Kerk, — ik wil die Kerk in hare volle eigendommelykheid blyven behouden, met hare zuivere leerstellingen, Kerkregering, taal en instellingen.

Ik eindig, met myne medelidmaten optewekken tot waakzaamheid. Houdt uwe olievaten gevuld en waakt! De Heer wake over de Gemeente!

(Was geteekend,) Uwe mede-broeder,

C. J. BRAND.

Ziet hier, brave, ware emigranten, van een uwer kundigste landgenooten, van een man, om zyne talenten en zuiver christelyke beginselen zoowel by Engelschen als Afrikaanders over het algemeen geacht en bemind; ziet hier van den Advocaat Brand uit de Kaapstad een tafreel opgehangen van den geest der Kaapsche Synode, die u als ledematen der zuivere Gereformeerde Kerk zeker met schrik en huivering voor dat ligchaam vervullen zal. Want hebt gy niet gelet op al die nieuwigheden? Vooreerst, een groote, lange, kwastige tabbaard, in plaats van den eenvoudigen rok, mantel en bef; op zichzelf beschouwd, heeft dat wel niet veel te beduiden, maar van naderby beschouwd ligt er iets geheimzinnigs achter die lange Toga (want zoo noemt men de tegenwoordige kleeding, waarmede de Gereformeerde Predikanten in de Kolonie op den Preekstoel verschynen). En wat is dat geheimzinnige, vraagt zy welligt. Dat geheimzinnige dier, dat, voor als nog een weinig schroomvallig, van achter dien tabbaard uitkykt, is niets meer, maar ook niets minder dan de Bisschop. Zooals gy immers hierboven gelezen hebt, dat de Gereformeerde Predikanten van de Kolonie, zich onlangs den titel hebben aangematigd van Bisschoppen der Nederduitsch Gereformeerde Kerk. Op zich zelven beschouwd kan dat woord van Bisschop wel niet veel kwaad, maar ook van naderby beschouwd ligt er een magt van kwaad in. Ge hebt immers wel gehoord van de Bisschoppen der Engelsche Kerk? Wel nu, die Heeren hebben in de Engelsche Kerk een magt en gezag over de Engelsche ziertjes, veel grooter dan de magt van de Koningin over de Engelsche ligchamen; en daarby tractementen zoo groot, dat er wel een dozyn of drie gewone Predikanten mee kunen betaald worden. Let nu op, myne vrienden; in dien titel van Bisschop, die de Synodale Predikanten zich aanmatigen, ligt immers, het spreekt van zelf, het smachtend verlangen opgesloten om zich ook, even als de Bisschoppen der Engelsche Kerk, een gezag aantematigen dat geen dienaar van Christus toekomt, en daarby met een luister en pracht en praal zich te omkleeden, die de eenvoudige zielen tegen zulke ryke en magtige en prachtige Heeren doet opzien als tegen Wezens van een hoogere orde, een soort van Half Goden, die u schynen toeteroepen: „Blyft op een afstand en buigt u neder voor my.” Met dien titel van Bisschop schynen dus de Synodale Predikanten te streven naar dezelfde priesterheerschappy der Engelsche Episcopale Kerk. En waaruit blykt dit, vraagt ge welligt op nieuw. Dit blykt immers, zoo als ge hier boven lezen kunt, uit byna al de besluiten die in de jongste Synode genomen zyn. Ge hebt immers dat fraaije besluit wel gelezen dat iemand die de Kerkeraad voorbygaande, by de wereldlyke magt zich gaat beklagen over een of ander ongelyk hem aangedaan onregt door hem geleden, dat zoo iemand dan door den Predikant onder censuur moet gesteld worden. Ik zal u dit, dat misschien voor sommigen wat duister is, een weinig toelichten. Daar is byvoorbeeld, uw buurman, die een stuk grond van uwe plaats zich wil toeëigenen en gy daardoor met hem in onaangenaamheden geraakt; wanneer gy het nu durft te wagen om eerst by den

Veldkornet of Landdrost te gaan klagen, dan wordt gy onder censuur gesteld, omdat gy den Kerkeraad met minachting zyt voorbygegaan. Ziet ge nu niet in, hoe op den bodem van dat besluit, zoo als de Heer Brand hierboven zegt, den droesem te vinden is van te streven naar priesterheerschappy en inbreuk op de judicieele, dat is, op de regterlyke magt.— Nu vraag ik u, is het te veel gezegd, dat met dien titel van Bisschop wat meer bedoelt, dan een bloote naam? Neen, want met dien titel moet ook magt en gezag, luister en aanzien verbonden worden. Wilt ge nog meer bewyzen? Leest dan eens dat besluit over het weigeren van den doop aan kinderen, wier ouders niet kerkelyk zich hebben laten inzegenen. Dit besluit wordt niet alleen door de respectabelste lidmaten der Kerk verfoeid en verafschuwde, maar ook een predikant en een ouderling van de Kaap hebben hiertegen hunne stem doen hooren in het volgende protest:

Protest.—,Wy ondergeteekenden, predikant en ouderling door den Kerkeraad van de Kaapstad afgevaardigd naar de Synode van October 1857, gehoord hebbende een besluit, genomen in de zitting van gisteren (dinsdag 27 dezer), waardoor aan predikanten magt verleend word om de bediening des doops te weigeren aan kinderen van ouders die, in de gelegenheid zynde, nagelaten hebben, hun huwelyk kerkelyk te laten inzegenen, protesteren by dezen tegen het boven aangehaald besluit, en dat wel om de volgende redenen:

1. Omdat een leeraar in den geest van meergemeld besluit handelende de leden onzer Kerk in hunne dierbaarste regten, de toediening der heilige bondzegelen, zou verkorten.
2. Omdat zulke handelwys te regt mag beschouwd worden als misbruik van een Sacrament om leden der Kerk te dwingen tot gehoorzaamheid aan een Kerkelyk bevel.
3. Omdat zoodoende de ongehoorzaamheid der ouders aan eene Kerkelyke inzetting zou bezocht worden aan onschuldige kinderen, door hen te berooven van het uiterlyk teeken van deelgenootschap aan de Kerk van Christus.
4. Omdat een huwelyk voor de wereldlyke regtbank, nogtans op Kerkelyk gezag onwettig zou verklaard worden en aldus de Synode onzer Kerk onze huwelyks ordonnantie ipso facto (met der daad) krachteloos maken zou.

En eindelyk ten vyfde: omdat wy vermeenen dat een leeraar, bovengemeld besluit in voorkomende gevallen tot rigtsnoer zyner handelingen gebruikende, bloot zou staan om in regte vervolgd en tot schandaal der Kerk, in het ongelyk gesteld te worden.

(Was geteekend,)

S. P. HEYNS. Th. Dr.

Leeraar in de Kaapstad.

A. N. E. CHANGUION,

Ouderling van de Kaapstad.

Kaapstad, 28 Oct. 1857.

Dit protest is even eens te vinden in een der byvoegsels van de „Zuid-Afrikaan” van 5 November jongstleden. Ge ziet dus hier, hoeveel afschuw dit besluit heeft verwekt en hoe teregt de Heer Brand verzekert dat men door dit besluit zich stelt boven de wetgevende magt der Kolonie. Alwederom dus een bewys dat men naar niets anders streeft dan naar gezag en heerschappy.

Luistert eens hoe een aanzienlyk gedeelte der Kaapstadsche Gemeente spreekt in een adres aan den predikant Heyns aangeboden. „De menigvuldige nieuwigheden in onze Gereformeerde Kerk, welke in de Synode ter sprake zyn geweest; de ingrypingen in onze burgerlyke regten en de duidelyke bewyzen van beginselen, welke eene strekking hebben kunnen om datgene tot stand te brengen, waartegen onze Voorvaderen, by de Hervorming, zich met hun bloed hebben verzet en vry verkocht, zyn redenen die onze harten met angstvalligheid over den toestand onzer Kerk en der Gemeente hebben vervuld.” — Dit adres was ondertekend door vier oud-ouderlingen benevens nog een aantal van 247 mansledematen der Gemeente. Ge ziet dus hieruit dat de vrees by de Kaapstadsche Gemeente bestaat dat de Synode langzamerhand tot het Pausdom terugkeert.

En te regt. Het heeft immers den schyn dat men van het huwelyk een Sacrament wil maken, en zoo langzamerhand de Roomsche Kerk, die zeven sacramenten heeft, wil navolgen; daar de Gereformeerde Kerk alleen maar twee sacramenten heeft.

En wat zegt ge nu van het voorstel aan de Synode gedaan om den Catechismus uit den rei der leerboeken onzer kerk wegteschuiven? En wat van de poging tot het invoeren der Engelsche taal in onze Kerk? Zou dat niet ten doel hebben om de Hollandsche taal geheel uit onze kerk te verbannen, en met de Hollandsche taal ook den Hollandschen Bybel en met den Hollandschen Bybel ook de zuiver Gereformeerde Godsdienst onzer vaderen? Ja, geloof het vry, met dat invoeren der Engelsche taal in de Gereformeerde kerk kan geen ander doel opgesloten zyn, dan de boeren hun ouden Hollandschen Bybel uit de handen te nemen en er een Engelsche voor in de plaats te stellen en hen zoodoende langs dien weg, geheel tot Engelschen te hervormen. Dit is immers het doel geweest van het Engelsche Gouvernement van den beginne dat de Kaap in hunne handen gevallen is tot op heden toe. Om dat doel te bereiken offert de Engelschman op alles wat hy kan. Om dat doel te bereiken verleent hy immers geldelyke bydragen aan de school te Bloemfontein, waar de hoofdzaak van het onderwys niets anders is of worden zal dan aankweeking van al wat Engelsch is. En wat de Engelschman met dwang en list en geweld niet heeft kunnen verkrygen, dat zal de Synode nu met het geestelyk zwaard wel zien daartestellen, geholpen door Engelsche predikers en de Bloemfonteinsche school.

Ziet myne vrienden, de gelykstelling moet niet langer de bullebak blyven die de Transvaal beroert, zoo als de Heer Neethling onlangs gezegd heeft, maar al die nieuwigheden, door de Synode ingevoerd of nog in te voeren; dat moet u huivering en schrik inboezemen, opdat gy waakzaam en op uwe hoede blyft, ten einde niet in nieuwe ketens ge-

kluisterd te worden, ketens die u en uw kroost oneindig meer zullen kwellen, dan alhetgeen gy vroeger onder het Engelsch Gouvernement hebt moeten verduren.

Ten slotte nog dit. In de handelingen der K. Synode van 16 November, lees ik dat gedaan zyn verscheidene voorstellen, hoe men den predikant van der Hoff en de gemeenten Potchefstroom en Rustenburg beschouwen moest. Het einde daarvan is geweest, dat men die zaak maar zou laten berusten; waaruit ik afleid dat de Synode de hoop nog koestert, dat ik met de bovengenoemde gemeenten als berouw hebbende zondaars tot de Synode terug keeren zal. Verder lees ik dat de predikant van Bloemfontein mededeelde, dat ik my uitgelaten had, dat de Transvaalsche gemeenten uit eigen beweging zich hadden afgescheiden, zonder dat ik er deel aan gehad heb. Hierop moet ik antwoorden dat de overleden Kommandant Generaal A. W. Pretorius, kort na myne aankomst alhier, my een bezoek bragt en my dringend verzocht om my toch niet door een predikant van de Synode te laten voorstellen, voor dat er eene algemeene byeenkomst te Rustenburg zou gehouden worden om over die zaak te spreken; want dat hy met al zyn menschen niets van de Synode wilde weten. Na veel van myne zyde hiertegen ingebracht te hebben, besloot ik aan het verzoek van de achtings-waardigen man te voldoen, en met tranen van dankbaarheid in de oogen drukte hy my de hand, en kon syne blydschap schier met geene woorden uitdrukken.

Een dergelyk verzoek had ik ook ontvangen van een ouderling der gemeente Rustenburg. Dientengevolge schreef ik aan den predikant van Bloemfontein, om myne voorstelling aan de gemeente uittestellen, en begon ernstig over die zaak natedenken. Intusschen overleed de Heer Pretorius, en op de byeenkomst te Rustenburg pleitte ik wel een half uur lang tegen de afscheiding van de K. Synode, doch al de aanwezige Kerkraadsleden drongen op de afscheiding aan, terwyl het Kerkgebouw opgeveuld was met toehoorders. Eindelyk geef ik toe om my met de gemeente aftescheiden, en zoo groot was de blydschap over dit myn besluit dat ik moeite had om de groote schaar van menschen te bedwingen hunne blydschap uit te drukken door een luidklinkend hoera.

Kort daarna werd eene dergelyke vergadering te Potchefstroom gehouden. De Lydenburgsche Kerkraadsleden, te Rustenburg niet verschenen, vertegenwoordigden nu alhier hunne gemeente. Ook zy keurden het besluit te Rustenburg genomen goed, en terstond werd het door den Edelen Volksraad bekrachtigd. De zaak is dus deze: In den beginne van myne aankomst alhier, was ik tegen de afscheiding, om de eenvoudige rede dat ik met den stand van zaken onbekend was. Thans ben ik bekend met den stand van zaken en zie in de vereeniging met de K. Synode geen heil voor de emigranten. En waarlyk er is in die vereeniging met de Synode geen heil, en de oude emigranten hebben die zaak goed ingezien; want al die nieuwigheden dragen het bewys in zich dat onder den invloed en het bestuur der K. Synode de Nederlandsch Gereformeerde Kerk staat uitgeroeid te worden, en ziet, — Myne Heeren van de K. Synode, dit wil ik met 's Heeren hulp, tegen houden zoo lang als ik kan, terwyl de gelykstelling, de zoogenoemde Bullebak van den Heer Neethling voor my nooit een Bullebak was, maar wel het streven naar priesterheerschappy en de

poging tot vernietiging der Nederlandsch-gereformeerde Kerk. Spoedig heb ik dit ingezien; thans word ik er hoe langer zoo meer in bevestigd, en verklaar dus by deze, dat ik my met geen ander doel van de K. Synode afgescheiden houd, dan om tegenstand te bieden tegen de priesterheerschappy, die de meerderheid der K. Synode schynt te bezielen, en daarby liefde, innige liefde voor de Kerk myner Vaderen die door de Synode, ondersteund door Engelsche Afrikaanders, met ondergang schynt bedreigd te worden.

Broeders! Gy die met my dien edelen stryd tegen priesterheerschappy en gewetensdwang wilt voortzetten en volhouden, en ook de taal en den bybel uwer Vaderen in uwe kerk wilt blyven behouden en ook daarvoor wilt stryden; gelooft my, gy strydt een goeden stryd. Houdt moed. God is met ons. En buitendien wy staan in dien stryd niet alleen. Het is met ons als in de dagen van Elia, den Hethieter. Toen hy moedeloos de woestyn in gevlugt was, en klaagde dat hy alleen overgebleven was die den Heer diende, gaf de Gods-stem hem de verzekering, dat er nog tien duizend in Israel overgebleven waren, die hunne knieën nog niet voor Baál gebogen hadden. Zoo is het ook hier en in de Kolonie. Ook daar en in den Vrystaat zyn er nog duizende die ons helpen in den stryd; zelfs leeraren en ouderlingen.

Doch bouwt daarom niet op de hulp der menschen. Bouwt uwe hulp op geen menschen want vervloekt is de man die vleesch tot zynen arm stelt, maar bouwt uwe hulp op God alleen, Hy kan helpen, hy alleen. En zoo God voor ons is, wie zal dan tegen ons zyn?

Ik heb gezegd,

Uw vriend en broeder in Christus

D. VAN DER HOFF, v.d.m.
